

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețuri

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în înaltul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — în străinătate pe 1 an 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie séu linia, cu ltere merunte garmoudu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 32.

Sibiu, 21/3 Maiu 1879.

Anulu II.

Din sal'a tribunalului dela Sibiu.

Procesulu politicu de pressa alu d-lui Georgiu Baritiu.

Pertractarea finala a acestui procesu inaintea curții cu jurati a avutu locu in 30 Aprilie a. c.

La acésta pertractare au concursu unu publicu asia de numerosu, in câtu spaciulu rezervatu erá ocupatu pâna la ultimulu locu si ceea ce pâna acuma nu s'au mai intemplat in Sibiu, au fostu de fatia si dame de romanu si anume d-le: Judit'a Macelariu, Mari'a Cosma, Elen'a Popescu, Judit'a Secula si d-siór'a Elen'a Adamoviciu, care nu pregetara a veni la tribunalu si a stá acolo pâna la finea pertractarii, pentru cá se védia si se audia, cum se decide o cauza, care in fondu erá aceea a tuturor femeiloru romane.

Pertractarea finala pe care o descriemu in urmatoarele, parte mare dupa insemnari stenografice, a decursu in urmatorelu modu. Pe la 8^{1/2} a. m. domnii membri ai tribunalului reg. Béla de Tamássy, cá locutiitoru de presiedinte si consiliarii Kováts si Rosca in calitate de assesori, Friedrich Haupt cá actuariu, subjudele Ioanu Badila cá translatoru, si d-lu Ioanu Deesy procuroru reg. intrandu in sala si ocupandu'si locurile la més'a verde, ér' cei 36 de cetatieni bancile loru si acusatulu Georgiu Baritiu scaunulu acusatiloru, asemnatu lui in fatia presiedintelui, si alaturea la més'a aparatoriloru d. advocatu Albert Arz de Straussenburg, cá aparatoriu. Compunerea juriului se incepù prin tragerea numeloru la sorti, dupa ce presidiulu facù observarea, ca atátu acusatulu câtu si procurorulu cá acuatoru, au dreptulu de a respinge pe câte 12 din cei 36. Acusatulu Baritiu a renunțiatu la dreptulu seu de a respinge pe cineva, din cauza cum au disu, cá lui i este indiferent, care din concetatiunii sei ii voru fi judecatori, mai alesu ca pe cei mai multi nici nu are fericea de a-i cunoșce in persóna. Din contra d. procuroru a usatu de dreptulu seu cu prisosintia, refusandu intre altii pe onorabilii domni: Gustav Thalmann, advocatu; Carl Klein, directoru seminariulu; Friedrich Schwabe, juvelieru; Wilhelm Krafft, tipografu; Eduard Jahoda, comerciantu; Gustav Conrad, pretiutoriu de paduri; August Teutsch, farmacistu; Friedrich Roth, hotelieru; Friedrich Valentini, comptoaristu; si asia esira din urma d-nii:

1. Friedrich Schatz, palariu, capulu juratiloru.
2. Heinrich Petri, ciobotaru;
3. Ludwig Szánto, ciobotaru;
4. Johann Müller, ciobotaru;
5. Berthold Frenzt, conditoru;
6. Friedrich Kleinrath, pieliaru;
7. Adolf Gross, macelariu;
8. Carl Schwarz, tinichieru;
9. Friedrich Schnell, comerciantu;
10. Jakob Köhler, ciobotariu;
11. Friedrich Kreisler, franselaru;
12. Johann Krauss, franselaru;

Foisiór'a „Observatoriului“.

Domnisiór'a Esopu.

Novela de: Charles Deslys.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare si fine.)

V.

Mai trebuie óre se spunemu, ca marquisulu ajunsu in fug'a cailoru pana la hotelu? Durerea lui erá atatu de sincera, in catu nici nu se gandí macaru ca hotelulu Vallombreuse erá vendutu de multu tempu unor streini. Cum se facea cá Esopu se fia acolo?

Intrandu pe inalt'a pórtá de asupra careia se vedé inca armele familiei, ánim'a lui Vallombreuse batú. Si mai multu inca candu trecù prin marea curte, acarei pardoséla erá smaltata cu érba, candu suí scar'a, candu intrá in vestibulu, si candu puse peciorulu pe prim'a trépta a scarei celei mari.

Dar' acolo, cineva ilu opri. Esopu nu 'si permisesse se móra chiar' in hotelu; tinerulu seu domnu trebuia se 'lu afe in modestulu apartamentu rezervatu in totu deauna pentru intendantulu Vallombreusiloru.

In prim'a camera, intalni'pe preotulu, care 'i dase ultim'a comunicare.

In a dou'a, la lumin'a unei lampe ce luptá cu ultimele radie ale dilei, zarí pe Esopu standu, séu mai bine culcatu intr'unu mare fotoliu.

Dupa slabiciunea, palóre, contractiunea trasuriloru fetiei, si mai cu séma dupa strani'a lucire a privirei lui, erá lesne de vedutu, ca betranulu tragea de mórté.

Bernardin'a erá acolo, candu in pecióre, candu ingenuchiata, asediandu séu sustienendu perinele la spátele murindului, la capulu lui, sub bratia, din tempu

cá jurati suplenti au esitu d-nii:

Carl Scheerer, postovaru;

Johann Conradt, pieliaru.

Dupa implinirea acestoru formalitati, presiedintele luá juramentulu celor 12 si declará juriulu de constituitu, apoi puse acusatulu in limb'a romana intrebarile usitate, din care resulta, ca G. Baritiu e in etate de 67 ani impliniti, nascutu in Transilvani'a, comun'a Juculu de josu, in comitatulu Clusiuulu, a locuitu pâna acum 41 ani in Brasiovu, este parinte a cinci prunci, si niciodata in viati'a sa n'a fostu trasu in vreo judecata de aceasta, este actualu redactoru alu diariului „Observatoriului“ si proprietaru.

Presiedintele invita apoi pe d. procuroru cá se'si formulede acuzarea sa; actuarii facu lectur'a actului de acuzare ce pórtá dat'a din 23 Octobre 1877. Coprinsulu ei pre scurtu este, ca Iacobu Muresianu si G. Baritiu prin publicatiunile loru din „Gazet'a Transilvaniei“ Nrii 24, 39 si 40 s'au facutu culpabili de turburarea linistee publice. Muresianu au luat respunderea asupra sa pentru articolii nesubscrisi, ér' pe auctori n'a voit se i numéscá. Baritiu din contra au recunoscutu, ca au scrisu articolulu din Nr. 39 si au declaratulu judecatoriulu de instructiune ca: pentru coprinsulu aceluia ia elu intrég'a respundere asupra sa. Dupa ce Muresianu se bolnavise si actiune in contra lui nu se póte intentá, procurorulu si-o si retrase. Din contra acelasu procuroru sustiene acuzarea sa in contra lui G. Baritiu pentru articolulu din Nr. 39 alu „Gaz. Transilv.“ din anlu 1877 si cere pedepsirea lui pentru crim'a turburarii de linistea publica in sensulu §. 65 si pentru delictulu de agitatie si provocare la ura in sensulu §§. 300 si 302 ai codicelui penalu.

Se citește articolulu incriminatu in traducere magiara si germana de cátra d-ni Haupt si Badila. Articolulu incriminatu suna in originalu asia:

„Spre folosulu romaniloru raniti“.

„Sub acestu titlu diariulu ministeriale „Kelet“ (Orientulu) din Clusiu Nr. 116 din 24 Maiu publica unu articlu de fondu, indreptatu cu tóta furia unu tiranu brutale, lipsitu de sentimentele umanitatiei, contra femeiloru romane, care ar' cutediá se contribue cu bani si cu scame pentru soldatii raniti din armata Romaniei.“

„Audi Europa civilisata, auditi popóra christiane din tóta lumea si ve dati verdictulu vostru asupra acestui attentatu criminale, comissu contra umanitatii.“

„Societati de ale Crucei Rosie vinu la Romania, nu numai din St.- Petersburg, ci si din Vien'a, Berolinu, Elvetia, Francia, cá se curatie si se lege ranele soldatiloru loviti de arme turcesci si ale soldatiloru turci sfarmati de arme romanesce. Officiari si ostasi voluntari, bravi si heroici, dela Itali'a si Francia, alérge la Romania'a, cá se'si verse sangele contra tiraniei asiaticé si pentru independentia fratiloru de aceeași origine, locuitori intre Istru si Carpati. Eroulu Garibaldi, res-

in tempu punendu cate o sarutare pe manile lui dejá recite, si repetandu cu accentulu desperarei acestu singuru cuventu:

— Tatalu meu! ah! tata! tata!

Si mai induosiatu de acésta plangere de catu de privirea celui ce erá obiectulu plangerei, Vallombreuse se apropiá repede de fotoliu:

— Ei ce! sirmanulu meu Esopu, erai dara bolnavu? Pentru ce nu mai inscintiatu mai de 'nainte? de ce. . . . .

Esopu nu 'lu lasá se finéscá.

— D-ta esti, domnulu meu! strigá elu coprinsu de bucuria . . . Ah! Ddieu a ascultatulu dara rogatiunea mea! me érta asia dara, de óre ce 'mi permite de a te revedea si de a'ti spune totulu in fine! . . . Ascultame . . . dar' fara a me intrerupe . . . pentru ca momentele mele sunt numerate . . . Datoramu totulu tatalui d-tale . . . Candu isi dete sufletulu i promisei de a veghiá asupra mostenirei Vallombreusiloru, si 'mi am tienstu juramentulu . . . Te miri, domnule marquis? Vedi ca, de! . . . nu prea erá lucru usioru . . . pentru prim'a data candu me incercai se 'ti facu pucina morala, luasi lucrurile p'unu astfelu de pecioru, cu atata bataia de jocu, in catu bietulu Esopu 'ntielesu indata ca n'o apucase bine . . . Schimbaiu dar' rolulu, si deveniiu . . . ceea ce scii . . . Dá, iti dam cu inprumutu chiar' banii d-tale si cu mare camata, fórté mare. . . . Dá, eu rescumperamu mosile si domeniile d-tale, celu pucinu cate poteamu. Cea mai mare parte din intendanti facu totu asia, dar' pentru pung'a loru . . . Eu, o faceamu pentru a pastrá averea domniloru mei . . . Pe candu risipea'i, eu, stringeamu, inbnatatiamu, speculam, si numai D-dieu scie cu ce ardóre, cu ce rapacitate . . . Ah! ah! amicii d-tale, d-ta chiar', te ai insielatu . . . Am fostu luat dreptu unu Harpagonu, unu ovreiu, unu hotiu . . . Asiu fi furatu daca ar fi trebuit, numai se 'mi ajungu scopulu . . . Dar', cu ajutorulu lui D-dieu n'amu avutu a recurge decatu la midilóce oneste . . . In anii din urma mai cu séma, de candu nu 'mi mai stai in contra, ele au

bunatoriulu nemotoriu alu libertatii, dice Romaniloru in epistol'a sa catra colonelulu Dunca: „Uniti-ve tóte popórale si dati preste Bosforu in Asi'a pe acei tirani incorigibili.“ — Dara ce e mai multu? Diplomati'a Europei intregi fara exceptiune de cea austro-unguresca, — a recunoscutu prin acte publice, prin protocoále luate in conferentie diplomatice, ca tirani'a turcesca nu mai póte fi suferita, si cá trebuie se se caute midilóce corrective si coercitive contra ei. Facia cu aceste fapte si evenimente complinite vinu diarele ministeriali unguresci si cutediá a scrie in faci'a Europei unele cá acestea:

„Apellurile date catra femeile romane din Transilvani'a, Ungaria, Bucovina, spre a concurge si densele cu ajutoria pentru soldatii raniti din oștea romanésca, sunt venite in tiera pe furisulu dela Craiova, Bucuresci si din alte parti ale Romaniei, prin urmare ele sunt simptome de complotu, favoratu de unu statu strainu (Küllállam). Noi maghiarii nu credemu, cá femeile romane voru lucrá contra opiniunii nostre. Nu credemu, cá femeile romane voru remunera pe unu poporu pentru felon'a si rebelliunea sa, si nu se voru compromite pe sine, glorificandu faptele calcatoriloru de credintia; pentru-cá barbatii de statulu ai Romaniei, necredinciosi, calcatori de juramentu, au ridicatu pumnariulu asupra amiculu (asupra turciloru) contra vointiei poporulu si au nimicitu venitorulu tierci. Noi maghiarii, vedindu-ne statulu nostru periclitatu, nu potemu suferi lucruri de aceste, cá le condamnamu si urmarimu cu tóte semnele despretiului nostru.“ Noi nu potemu suferi vindecarea aceloru soldati, cari voru fi raniti, pentru cá ei erau se aduca in pericolu chiaru existenti'a nostra, a maghiariloru. Nu potemu suferi a loru vindecare, pentru-cá se reinviie éra si se'si ridice din nou sabiile contra existentiiei nostre, contra patriei si a intereselor ei. Se vindecé si se ajute aceia, cari sunt copabili de a se entusiasmá pentru cnu'ta russésca: cari sciu se pórté lantiulu de robu pe peciórele loru, cari nu vedu adeveratele scopuri ale acestei campanii de banditi.“

Eca, cumu sciu se scria publicisti maghiari in cestiumi umanitarie, recomandate in termini asia de sublimi de cátra Isusu Christosu in evangeli'a sa, mai alesu prin parabol'a despre omulu cadutu in talhari. A se adressá catra sexulu femeiescu, delicatu si simitoriu, in limbagiulu brutale si fanaticu, din care deteramu aici cateva exemple, insémna a terrorisá si a voí se face, cá femeiloru nostre se le cadia lucrulu din mana. Ei se incérca se le incurce cu sofistarii absurde in labirintulu politice. Acésta inse e tréb'a nostra a barbatiloru. Femeile au cu totulu altu-ceva de lucru: se facea barbatesce la scame, se taie la triangule si compresse, fasie si bandage, se cóse si se inpletéscá, se ferba si se spele, apoi in locu de a le pasá catu mai pucinu de aceste amerintiari fanatice, se le pese mai pre susu de

*) . . . hitszegők munkáját nem pártolhatjuk, hanem kárhoztatunk s a megvetés minden jeleivel kell kísérmünk.

postu bine-cuventate. Din camataru, me facusemu agricultorulu . . . Intreindu veniturile ce facusemu amu potutu rescumperá totu restulu . . . Dá, dá, domnule marquisu, cea mai mare parte din fermele d-tale, hotelulu acesta, castelulu Vallombreuse, totulu ti se inapoiadia, . . . totulu este alu d-tale . . . alu d-tale cá si in trecutu . . . eaca actele de proprietate! . . .

In sant'a bucuria, in curat'a mandria a datoriei sale implinite, morindulu isi recapatase poterile; ajunsese se se póta sculá pucinu. Cu manile sale tremurande, elu intindea tenerulu seu domnu tóte contractele ce'i reconstituiau averea.

Trebuie se renunciamu a aretá diversele sentimente ce se reflectau pe expresiv'a fisionomia alui Vallombreuse. O mirare naiva, o admiratiune crescénda, o profunda recunoscintia. Si cu tóte acestea, la ultimele cuvinte ale murindului avú o misicare de indaratnicia, o misicare de refusu.

— Oh! strigá betranulu, oh! nu refusá, domnule marquisu! . . . Cugeta ca asiú muri desperatu! . . . cugeta-te ca demnulu d-tale tata ne privese! . . . cugeta ca n'amu facutu decatu a'i implini ultim'a vointia. . . . Primesce, te rogu, in genunchi . . . uite . . . vedi . . . Nu refusá pe betranulu d-tale servitoru . . . Primesce domnule . . . primesce!

Vallombreuse apucase manile cele intinse ale betranului; ilu scula stringédu'lu in bratia. Cu lacrimile in ochi, innecatu de plansori, i response:

— Primescu, betranulu meu amicu, primescu . . . ba inca iti mai ceru ceva.

— Ce?

— Ceea ce ai mai pretiosu; totu ceea ce 'ti mai remane.

Vorbindu asia, marquisulu intorsesu capulu spre Bernardin'a, care cu cotulu pe marele fotoliu, ilu privea cu marii sei ochi negri, cá si odinóra in frundisulu din pareulu castelului.

Esopu repeta intrebarea:

— Dar' ce 'ti mai trebuie? . . . Ce vrei? . . . spune . . .

tóte de judecat'a inpartiala si drépta a Europei christiane si civilisate, care pe noi romanii din acestu imperiu ne-ar inferá cu stigm'a de tradatori ai sangelui nostru, deca nu amu sari in ajutoriulu fratiloru nostri de aceeași origine, natiune, limba, religiune, nici macaru cu cate trei coti de pensa, carii se punu pe fati'a mortiloru, candu ii asiédia in sicriiu. Acést'a este opiniunea publica, pe care suntemu datoru cu totii a o respectá, éra nici-decumu si nici-odata opiniunea cea falsificata si elementulu nostru in veci hostile, recomandata de publicistii maghiari."

"Ei-si aróga dreptulu de a representá opiniunea publica si vointi'a tiei, a patriei, ei minoritate cutéza a vorbi in numele patriei intregi, in numele collectivu alu toturoru locuitoriloru tiei. Trebuie se spunemu acestoru ómeni fanatici, ca in cestiuni humanitare cá si in altele multe, opiniunea, vointi'a si politic'a preponderantei maioritati a locuitoriloru si anume a romaniloru diferu cu totulu de ale loru. Noi urmamu doctrineloru christiane, ei se inchina Alcoranului. Noi aspiramu la civilisatiunea, drépt'a nóstra hereditate; ei aspira la barbari'a din Caucasu, din Turcestan si Dághestanu. Noi nu cunóscemu nici-unu interessu comunu alu patriei nóstre, nici alu monarchiei cu domni'a turcesca; ei-si identifica chiaru si nationalitatea loru genetica cu cea turcesca. Ei lauda tiép'a si furcile turcesci, hotiile si crudimile de basi-bozuci si cerchesi; noi, cá si Europ'a intréga, le condamnamu si urfmu din totu sufletulu nostru. Ei acusa pe barbati de statu ai Romaniei de felonía si tradare, cá-ci-si apara tiér'a de barbati selbatici; noi din contra, iamu fi acusat de tradare si poltronería, deca ar' fi statu cu manile in sinu; éra astadi le gratulamam si 'i felicitam."

"Caus'a comuna, pe care o face Romani'a inca si asta-data cu Russi'a, nu are se geneze pe nici unu romanu, ea este justificata pe deplinu pentru istoria. Tirani'a rusésca, de care fabuléza diariele maghiare, comparata cu cea unguresca si polóna din tóte periódele istoriei, nu are cauza de a se coperi cu frundie de finicu, ceea ce vomu si documentá in decursulu evenimentelor."

"Asia dara femeile nóstre voru merge inainte cu pasi siguri pe calea ce le arata ánim'a loru, vointi'a nationale si exemplulu Europei luminate, despretiundu ori-ce metechne ale tiraniei si egoismulu ucigatoriului de patria."

G. Baritiu m. p.

Presiedintele: Are d. acusat se reflectedie ceva prealabilu asupra actulu de acuzare?

Acusatulu: Am! Reflectedi mai antaiu, ca actulu de acuzare nu este precisat, pentru-ca amesteca in acelasu actu, inputarile facute dlui Muresianu cu cele indreptate asupra mea. Eu adeca voiescu se sci, deca d. procurorulu cere se se aplice la articolulu scrisu de mine numai paragrafi 300 si 302 in cari se prevedu deliecte, séu si paragrafulu 65 celu mai teribile din toti paragrafi codicelui penalu, in cari se prevedu cele mai mari crime.

Procurorulu: Actulu de acuzare este precisu in sensulu legii.

Presiedintele: Actulu de acuzare distinge precisu. D-ta esti acusat pentru articolu din „Gaz. Tr.“ Nr. 39 din an. 1877, é' acelu articolu coprinde fapt'a prevediuta in §. 65 si §. 300 si 302.

Acusatulu: Eu am voitu numai se sci, deca sunt acusat si pe temeulu §. 65.

Presiedintele: Da! In acelu articolu se dice, ca tóta Europ'a, cu exceptiune de gubernulu austro-urgaru, este in contra Turciei. Asia dara d-ta faci exceptiune numai cu gubernulu nostru.

Acusatulu: Traducerea oficiala a articolulu meu este in mai multe puncte si espressiuni fórté neesacta, dar' cea mai periculósa si cea mai fatala eróre pentru mine este acolo, unde traducatoriulu mi-a tradusu espressiunea mea „fara exceptiune“ in sensu cu totulu opusu, adeca „cu exceptiune“, pentru ca in locu de a traduce esactu: „Die oesterreichisch-ungarische Regie-

— Pe fica ta.

— Si ce vrei se faci cu ea, D-dieuulu meu?

— O marquisa de Vallombreuse.

— Femeiea d-tale?

— Dá, femeiea mea.

— Preste potintia! unu Vallombreuse nu trebuie se se mesaliedie. Si inca cu cine? Bernardin'a insasi n'ar consimti.

Dupa unu strigatu de surprindere si, s'o spunemu de bucuria, iute innabusita, Bernardin'a se radicase incetu. Devenindu érasí dómná preste sine insasi, linistita si palida, mai frumoá cá ori candu, cu o voce sigura si decisa, dise la rendulu seu:

— Ai dreptate, tata . . . D-le marquisu, iti multiamescu pentru generositatea d-tale. Eu inse me dau lui Dumnedieu. Pe densulu singuru ilu iubescu, elu numai, va fi sociulu meu.

— Bernardino! striga Vallombreuse cu o miscare de pasiune, Bernardino, o féta piósa cá d-ta nu trebuie se mintia nici-odata. Henrieta mi-a spusu secretulu d-tale . . . si eu, te iubescu.

Desarmata prin neasteparea acestei indouite marturisiri, muta de emotiune palpitanda, ea intindea spre densulu manile 'ei' aprinse. Elu luá pe una, si ingenuchiandu inaintea betranului gat'a a se urcá la Ddiu:

— Tata, conchise elu, binecuvintéda'ti copiii?

VI.

Astadi, marquisulu de Vallombreuse e generalu. Bernardin'a e o marquisa perfecta, nu mai pucinu fericita, cá si placuta.

Esopu odihnesce in mormentulu familiei Vallombreusiloru, si candu generalulu duce acolo pe copiii sei, ii pune se se róge si pentru mosulu loru despre mama, mosu mai pucinu gloriosu móte, dar' nu mai pucinu demnu de piós'a loru suvenire.

rung nicht ausgenommen“ in traducerea oficiósa a d-lui procurorulu sta cu totulu falsu adeca: „mit Ausnahme“ si me rogu se se coréga acésta eróre grósa, in tocma dupa originalu.

Presiedintele (cetindu tecstulu romanescu alu articolulu): In adeveru traducerea nu este esacta, pentru ca in originalu se dice limpede: „fara exceptiunea gubernulu austro-ungurescu.“

Dar' candu d-ta numesci pe „Kelet“ fóia ministeriala, óre nu identifici pe acelu „Kelet“ cu ministru?

Acusatulu: Eu am invetiatu a distinge intre diarie oficiali, semioficiali si ministeriali. In Europ'a sunt la 14.000 de diarie, in Ungari'a sunt numai magiare preste 300. Multe din acestea se dau ele pe sine de ministeriale, une-ori chiar' si fara scirea ministriloru. Fia inse si cu scirea loru, eu credu ca am dreptulu de a me apará in contra atacuriloru venite si din foi ministeriale, fara cá se cugetu la ministru. De altcum eu mi-am propusu a documentá in decursulu apararii mele cu date chronologice, ca scriindu eu articolulu meu, n'amu potutu se sciu nemicu de vre unu ordinu ministerialu ce ar fi esitu in cestiunea subversanta.

Presiedintele: Asia dara d-ta in articolulu d-tale n'ai reflectatu la ministru?

Acusatulu: Nu!

Presiedintele: Vine inse mai de parte inculparea in contra d-tale, unde dici ca: poporulu magiaru se inchina la Coranu. Apoi scimu cu totii, ca poporulu magiaru nu se tiene de religiunea mahomedana.

Acusatulu: Me rogu dar', se mi se cetésca articolulu in originalu. Niminea pe lume nu va descoperi acolo unu singuru cuventu despre poporulu magiaru; eu am a face in articolulu meu exclusivu numai cu diaristii.

Presiedintele: Apoi totusi aflamu in acelu articolu, ca despotismulu russescu comparatu cu despotismulu polonu si ungurescu, n'are se se acopere cu frundia de finicu. Aci d-ta totusi ai cugetatu la poporulu magiaru?

Acusatulu: Nici-decum! Vedeti din originalu, ca eu am vorbitu din istoria, din periódele ei, si insistu la ceea ce am disu. Deca vorbescu despre istori'a Ungariei, nu intielegu prin acésta istori'a nationalitatii magiare genetice. Civilisatiunea Ungariei pe atata pe cata se afla ea in realitate, nici-decum nu este de origine asclusivu magiara. Totu asia, deca in Ungari'a a dominatu barbari'a, nici aceea n'a fostu exclusivu magiara.

Presiedintele: Eu inse afu din acésta sententia, ca d-ta ai cugetatu la natiunea magiara; ai inculpatu pe magiari ca ei lauda spendivatorile turcesci, apoi acésta intr'adeveru este insulta asupra ei.

Acusatulu: Domnulu presiedinte cá si multi altii voru fi cetitu diariulu „Kelet“, anume din iér'n'a si primavér'a anului 1877. Toti cetitorii acelu diariu isi voru aduce bine a-minte, ca corespondentii lui dela Galatiu, Ruscicu si Constantinopolu nu sciau se scrie ceva mai bunu, decatu se laude atrocitatile turcesci comise asupra bulgariloru. Asemenea lucruri se ceteau pe atunci si in alte diarie, intre care „Magyar Polgár“ „Hon“ etc. Deca publicisti cá celu din „Kelet“ Nr. 116 uita de sine pana la atata, in catu lauda acele atrocitati, si deca ei se oppunu chiaru si la vindecarea soldatiloru raniti, atunci . . . .

Presiedintele (intrerupe): Asia ceva au potutu se scrie corespondenti particulari; de aci inse nu se póte incheiá ca unu poporu intregu este de aceeași opiniune.

Acusatulu: Eu nici n'am disu asia ceva nici unde si nici-odata.

Presiedintele inchieie prin acestea invisitoriulu si invita pe procurorulu se si motive die acuzarea sa.

Procurorulu Joanu Deesy

(mai antaiu ungurescu; apoi nemtiescu)

Onorabili domni jurati! Precum se póte vedea din actulu de acuzare, acésta la inceputu fusese indreptata asupra lui Muresianu si Baritiu, si cá instructiunea a fostu terminata. In decursulu investigatiunei s'au afatu ca Muresianu nu póte fi urmaitu din cauza de morbu, é' auctorii nu potú fi descoperiti. Atunci eu me vedui silitu pe bas'a opiniunei date de catra barbati de specialitate (medicii), a'mi retrace acuzarea contra lui Muresianu. Dar' in contra d. Baritiu o sustinu.

Acusatulu afirma, ca actulu meu de acuzare nu este claru. In acésta privintia eu me provocu la regulamentulu de presa, dupa care actulu meu este corect. Acuzarea suna despre crim'a turburarii de linistea publica dupa §. 65 lit. a) a codicelui penalu (citesce §. respectivu liter'a a). In urmarea transformarii relatiuniloru de statu, in tecstulu acestui paragrafu trebuie se se puna si statulu ungurescu. Asia dara articolulu incriminatu cade subtu §. 65.

Mai departe acestu articolu isbesce si in §. 300 (citesce tecstulu acelu §.), cá-ci s'au comisu si deliectulu prevediutu acolo; s'au agitat in contra gubernulu si a organelorulu sale, a-nume contra ordinulu Escel. sale d. ministru de interne, prin carele compunerea de comite spre a face colecte in favorulu ranitiloru se opra, si colectele se permitea numai particulariloru. Acusatulu au avutu de scopu a mai inberbentá nemultumirea produsu dejá prin acelu decretu ministerialu.

Mai departe articolulu vatama si §. 302 (citesce tecstulu §. resp.), pentru ca agitédia contra natiunei magiare.

D-lu acusat se escusa dicéndu, ca scopulu seu n'a fostu agitatieuna contra legiloru, ci ca elu a facutu numai polemia in contra diarielor magiare. Deca asi fi eu convinsu ca elu n'au voitu se agitedie in contra statulu ungurescu si nici in contra natiunei magiare, nici se provóce nemultumire asupra gubernulu, atunci mi-asu retrace acuzarea. Eu inse afu, ca desculperea acusatulu nu este justificata; articolulu incriminatu vorbesce contra lui. Ori-cine are dreptu se traga in judecata pe altulu, deca se simte vatamatu. Au avutu

si acusatulu dreptu a face procesu acelor diarie si corespondentiloru esteri ale acelora, dar' n'au facutu-o. Din contra elu n'avea dreptu a blamá sistem'a statulu, gubernulu si natiunea intréga. Domnii jurati voru intielege, ca o purtare cá acésta nu este de natura a inaintá buna-intielegere dorita intre cetatieni, nici a dá sprijinu auctoritatii si dispositiuniloru gubernulu. Din aceste cauze sustinu actulu de acuzare si rogu pe domnii jurati, se pronuntie verdictulu loru de vinovatú asupra acusatulu.

Acusatulu G. Baritiu: Domnulu procurorulu i-au placutu se redice acuzare in contra articolulu meu. Densulu citandu liter'a a) din §. 65 sustine, ca in articolulu acela s'ar coprinde crim'a propagarei de urgia si ura in contra persónei Imperatulu. Mai departe ca dupa §. 300 ar aflá in elu deliectulu agitatieuni si alu iritatieuni. D. Procurorulu a remasu in sa datoriu si va remane in veci datoriu cu documentarea acuzarei sale. D. Procurorulu n'au produsu unu singuru cuventu legatnatu spe a'si intemeiá acuzarea sa. Totu ce a facutu este, ca s'au incercatu se cetésca printre linii si ar voii se mi se inpuna mie de confesóre, caruia se 'mi marturisescu faptele si cugetele pe care le voiu fi avutu candu am scrisu acelu articolu. Dar' se me ierte, ca o astfelu de vocatiune nu este nici-decum de competenti'a d-lui, si n'are nici unu dreptu a ceti in articolulu meu mai multu decatu aceea ce se vede scrisu in elu.

Las' cá traductiunile oficiale magiara si nemtiesca ale articolulu meu au fostu neesacte in cateva locuri din cele mai inportante. Se póte in sa vedea din articolulu intregu, ca eu am avutu a face numai cu diaristii. Pasagele citate din „Kelet“ pe la miduloculu articolulu meu, facu partea cea mai mica din cate avému eu datoriu se le respingu. In cursu de mai multe luni diariele magiare au agitat si denuntiatu cu scopu cá se fimu arestati chiar' si fara nici o cercetare judecatoresca. Citediu intre altele multe numai casulu din Alba-Julia, de care s'au intemplatú mai multe. Bine sciamu noi, ca aici in Transilvani'a stamu subtu unu codice penalu si subtu o lege de presa, care diferu fórté multu, atatu de cele din Ungari'a, catu si de cele de preste Leit'a; sciamu noi, ca aici in Transilvani'a trebuie se ne ferimu fórté multu, din cauza, ca suntemu tractati dupa legi fórté diferitóre de cele ce sunt in vigóre in Ungari'a. Ne este prea bine cunoscutu, ca noi nici-decum nu potemu scrie asia cum se scrie in Ungari'a, ceea ce asiú potea probá cu multime de esemple si citate. Asia intre altii d. Kapolnay, care se subscrie capitanu, dicea in „Hirnök“ ca: natiunea romanésca intréga nu este altceva, decatu o adunatura de 3 milióné tígani . . . .

Presiedintele (intrerupendu pe acusatulu). Te rogu se te marginesci la aparare. Nu'ti este permisu a esi cu recriminatiuni.

Acusatulu: (care voia se mai citedie cateva insulte aruncate asupra natiunei romanesci, asupra armatei din Romani'a si a cátorva barbati fruntasi, spre a invederá cu acésta, ca trebuie se se apere in contra lor, indignatu si emotionatu prin intreruperea presiedentulu, dupa o scurta dar elocenta pausa): Asia dera mie nu'mi este permisu se me aparú!

Presiedintele: D-ta nu poti se dici acésta!

Acusatulu (dupa o alta pauza, continua): Domnii mei jurati! Precum vedeti si D-vóstra, eu nu me mai pociu aperá asia, precum credu ca'mi sunt datoru causei mele si cá am dreptulu facia cu o acuzare atatu de infricosita, precum o a'ti auditu dela d. procurorulu. Din acésta cauza 'mi incedu tóta apararea mea intieptiunei si juramentulu d-vóstra pe care l'ati depusu, precum si auctoritatii si elocentii aparatoriulu meu. Asia me marginescu aci resumandu'mi apararea numai in urmatórele pucine cuvente. Este evidentu, cá in articolulu meu nu se coprinde nici umbra de atacu in contra statulu. Deca soci'a mea si cele patru fice maritate ale mele, dinpreuna cu tóte celelalte femeie romane, cate au participatu la acele colecte, sunt insultate cá tradatóre de patria, singuru si numai pentru-ca au facutu ceea ce facusera tóta iér'n'a si primavér'a din acelu anu femeile maghiare, ajutate de femeile nóstre, scarmanandu la scame pentru turcii raniti, — atunci in adeveru femeile romane n'au meritatu atatea batjocuri si amenintari numai pentru-ca, dupa ce intrase si armat'a romana in actiune, au inceputu se lucredie si pentru soldatii romani raniti. Acésta activitate a femeiloru nóstre n'au fostu altu decatu unu actu dictatu de simtiulu de umanitate, totodata in sa si implinirea unei datorintie de gratitudine si de buna vecinatate. Cine nu'mi crede mie, cá ne suntemu datoru cá vecini cu buna-vointia reciproca, se inchida hermetice fruntariile Transivaniei din spre Romani'a numai pe 6 luni, si atunci ar vedea ce se va putea alege de industri'a si comerciulu tiei nóstre. Eu dicu: se ne apere Dumnedieu de una cá acésta! Noi mai eramu datoru Romaniei si cu óresicare imprumuturi. Pe timpulu fómetei celei mari din Ungari'a din anulu 1864, camerele Romaniei au votatu pre langa alte colecte din tesaurulu statulu 4000 galbeni pentru comunele lipsite din Ungari'a inferiore. Intre anii 1859 si 1866 multime de emigranti magiari au aflatu asilu si ajutoriu de subsistentia in Romani'a. Pentru fapte cá acestea n'amu asteptatu, cá cei din Clusiu se ne insulte in modululu precum s'au vediatu. Ce amu facutu noi mai multu? Amu cerutu se intindemu ceva ajutoriu in numele umanitatii. Nici unu procurorulu nu va putea aflá intr'unu ast-felu de actu vre-o vatamare de lege. Deci ve rogu d-loru jurati, cá se me a chitáti de neintemeiat'a si nemeritat'a acuzare.

Aparatoriulu Albert Arz de Straussenburg: D-lu procurorulu de statu au ingreunatu apararea, din cauza cá acuzarea sa n'are nici unu intielesu. D-lu procurorulu n'au produsu nimicu, dar nimicu pe lume pentru motivarea acuzarii sale. D-lu procurorulu de statu a observatu ce este dreptu, cá acuzarea in contra lui Muresianu a fostu retrasa din caus'a de morbu a aceluia. Se póte cá morbulu se fia fostu caus'a. Eu nu voiu se cercetediu mai departe. Eu inse sci, cá facultatile in-

telectuale ale unui individ sunt judecate după momentul în care au comis fapta, și nu după timpul în care se încheie cercetarea. Este permis prin urmare a presupune, că acuzarea în contra lui Muresianu au fostu retransa din cauza, că acesta sau rugatu, candu din contra d-lu Baritiu nu o au cerutu. Dar' eu nu o sciu.

D. procuroru au replicatu la observările acusatului, ca actulu seu de acuzare corespunde prescrierilor legii. Aci insa nu este numai întrebare despre liter'a legii, ci și de spiritulu ei. §. 65 din regulamentulu pressei cere ca acuz'a trebuie se denote pasagele speciale ale scrierei tiparite pe care cineva voiesce a o incrimina. D. procuroru insa nu denota nici unu pasagiu specialu din articolulu asupra caruia au intentatu procesu de pressea, ci dice din contra, ca articolulu dela inceputu până la fine lovesce in lege. Observati insa bine, ca articolulu acusatului coprinde in mediulu seu si o parte a unui articulu din „Kelet“. Nu pociu deci sci, deca d. procuroru au incriminat si pe diariulu „Kelet“ din Clusiu?

Actulu de acuzare este si din altu punctu de vedere defectuosu. §. 65 din codicele penale coprinde o multime de fapte criminale forte diferite; dar' d. procuroru numai in acestu momentu ne cita liter'a a) din §. 65, candu din contra in actulu de acuzare acelu §. 65 este citatu puru si simplu. Asia dara, acusatulu până in momentul acesta n'au avutu de unde se scia, pentru care fapta criminala a-nume este elu inculpatu și in contra carei insinuatiuni trebuie se se prepare spre a se apară. Acusatulu nici-decum n'au potutu se scia, deca elu este cumva incriminat de a fi atitiatu lumea la ura in contra persoanei imperatului, seu la resistenta contra executarii legiloru, seu la denegarea inopositeloru, ori ca a infintiatu societati secrete. Prin urmare acusatulu are dreptu se dica, cumca actulu de acuzare nu lau luminatu intr'u nimicu, asupra naturii acuzarei ce i se face.

Acuz'a mai are in se inca o scadere formala si mai mare, candu ea afara de §. 65 se mai provoca si la §§. 300 si 302. Este preste pôte, ca aceeași fapta se cadia subtu toti acesti paragrafi. Deca cineva calumniadia pe unu alu douilea, atunci in acea calumnia se coprinde si vatamarea de onore. Acum intrebue eu: d. procuroru ce face in casuri de aceea, radica acuzata pentru calumnia si totu-odata si pentru vatamarea de onore?

Deca liter'a a) din §. 65 se pôte aplică la acusatulu si deca acesta au provocatu la ura si despretiu asupra persoanei imperatului, atunci ar fi vatamatu si respectulu către imperatulu, si d. procuroru l'ar potea acuză si de les-maiestate. Asia dara, deca d. procuroru voiesce se si basedie acuzarea pe §. 65, atunci n'are incatru, elu trebuie se renuntie la §§. 300 si 302.

De altcum întreaga această acuzare ne aduce aminte cunoscut'a istoria despre cornulu poștei, in care inghiatiase o melodia, și dupace cornulu a fostu adusu in casa calda, desghaitandu-se au inceputu se cante spre mirarea tuturor, melodi'a ce inghiatiase in elu. Cu acestu cornu de posta s'ama acuzarea de fatia. Ea a fostu intentata in Octombrie 1877 si au trebuitu se tréca doua primaveri, până ce se i se desghietie melodi'a pe care o audiramu astadi. Acum insa această melodia ni se pare cu totul streina si neinteleasa. Obiectulu acuzii a ajunsu a fi unu anachronismu. In tomn'a anului 1877 o ar fi intielesu celu pucinu cei esaltati. Pe atunci era timpul deputatiunilor de softale si a demonstratiunilor cu sabii de onore; totu pe atunci se inscenase revoltă seculoru cu scopu de a trece si a devastă Moldov'a; totu atunci treceau de inamici ai statului ungurescu toti, cati erau inamici ai turciloru. Astadi insa turculu este inamiculu nostru; in locu de deputatiuni tramitemu astadi corpuri intregi de armata in contra lui la Bosni'a si amu facutu colecte pentru soldatii nostrii proprii raniti in acele provincii. Astadi auctorii revoltei secuiesci au se 'si multamésca scaparea loru din inchisori, numai amnesthiei si gratiei monarhului. Astadi chiar' si diarie magiare de aceea, care injurau pe femeile romane pentru colectele loru umanitare, recomanda relatiiu amicabile cu Romani'a. Asia dar' timpulu s'au schimbatu cu totul. Dar' abstractiune facendu dela tôte acestea, articolulu incriminat este atatu de inocentu, in catu nu i se pôte aplică nici unu paragrafu din codicele penale. In §. 65 se da definitiunea fiacarei crime. Dupu §. 1 din codicele penalu, la ori ce crima se presupune, ca cineva provoca cu scopu premeditatu la ura si urgia in contra imperatului, contra unitatii imperiului, contra sistemei si a administratiunii statului. Asia dara se nasce întrebarea: avutau acusatulu scopulu de a irită pe cineva in contra imperatului, a imperiului, a guvernului seu a unitatii statului? Deca d-vóstra d-loru jurati credeti, ca s'ar fi intemplatu asia ceva, atunci se condamnati pe acestu acusatulu. Dar' pentru ca crim'a se fia consumata, se mai cere ca pre langa intentionare se urmedie si insasi fapta. Acuma eu ve intrebue: acestu acusatulu comisau elu in articolulu seu incriminat vreo fapta de rea vointia in contra regatului Ungariei seu in contra unitatii statului? (Voci singuratece de pe banc'a juratiloru: Nu! Sensatiune mare in publicu si la barou).

Procurorulu (sarindu in susu): Rogu pe inal-tulu tribunalulu, ca acestu Nu alu juratiloru se se intru-duca in procesulu verbalu.

Advocatulu defensoru (continuandu): Sunt siguru ca insusi dn. procuroru nu pôte se respunda la întrebarea mea, decatu numai cu Nu!

De aci eu tracu la §. 300. La delictulu prevediutu aci se presupune a fi totu dolus malus, totu scopu reu, precugetatu. Intrebue: avutau acusatulu de scopu a dejosi pe guvernul sau organele lui. Elu n'au avutu acelu scopu. In totu articolulu seu nu e nici unu cuventu despre autoritati publice sau de mesuri administrative; lipsesce orice obiectu alu dejosirei. Cu tôte acestea dn. procuroru insiste mortisiiu pe langa assertiunea sa; nu pôte inse probă nimicu. Mai departe se cere si aci ca consumarea delictului se se intemple prin vreo actiune, prin fapta. Eu in se in totu arti-

colulu acela nu affiu nici-o batjocura, nici o defaima, nice o assertiune falsa, nici-o schimosire a faptelor cu scopu de a injosi pe guvernul. Dn. procuroru ar fi fostu insa datoriu se documentédie vreo fapta de aceea, elu in se nu face această nici o silaba macaru.

Acum trecu la §. 302. Dn. procuroru sustine, ca acelu articulu ar fi hostile fatia de natiunea magiara. Ce sunt hostilitatile? Sunt ele sentimente hostili? Nu! Pentru-ca §. 11 dice curatu, ca sentimente omenesci nu potu cadé sub nici-o pedepsa. Asia aci inca trebuie se presupunemu numai o actiune, traducerea in fapta a sentimentelor hostili contra nationalitatii magiare. In totu articolulu insa nu affiu nimicu de acestea. Preste totu despre natiunea magiara nici decum nu este vorba, ci articolulu intregu suna numai la adres'a diaristiloru, la alui „Kelet“ din Clusiu, care e plinu de insulte aruncate asupra femeiloru romane, care se ocupau cu colecte pentru soldatii raniti din Romani'a.

Dara tocma si in casu, candu articolulu ar suna de a dreptulu la adres'a natiunii magiare, dn. procuroru totu nu ar fi castigatu nici prin această nimicu; pentruca articolulu intregu nu coprinde nici unu lucru vetamatoriu.

Din aceste motive eu nu pricepu această acuzata. Pôte fi ca ne va aprinde ceva lumina o expresiune a d-lui procuroru, unde dice, ca densulu a fostu silitu se sustina acuz'a. Elu s'a supusu la acea sila. Dara daca dn. procuroru cere dela d-vóstra domniloru jurati, ca se condamnati pe acusatulu, atunci eu trebuie se cautu după alte órecare temeieri. Eu credu ca scopulu ascunsu alu acestei acuzate este, ca acusatulu se fia achitatu. Cunoscutu este, ca dn. ministru presiedinte Tisza acuzase pe jurulu din Sibiu in parlamentu, si se pronuntiasse de repetite-ori, ca dela acesti jurati nu se pôte asteptă nici-o condamnare in processe politice. Mi se pare ca tóta această acuzata tinde numai intr'acolo, ca se se inmultésca materialulu pentru achitari, pentru ca institutulu de juriu se i se póta dá lovitur'a dorita. Se pôte ca . . . .

Presiedintele (i taia vorb'a): Apararea prin inculpari nu este permisa. Rogu pe domnulu aparatoriu, ca se se marginésca la aparare.

Aparatoriulu: Asia eu renuntiu la deductiuni ulterioare. Dara nici ingrijirea pentru desfiintarea juratulu, de care ne fu vorb'a, se nu impresionedie pe nimeni in óra această. Eu sciu, ca juratii din Sibiu au cautatu si voru caută totudeauna cu tóta lealitatea si onestitatea numai adevverulu, de aceea me si incredu, ca densii voru achita pe acusatulu de acestea incriminari cu totul neintemeiate.

Procurorulu (unguresce): Juratii au disu déjà unu Nu! Acesta enuntiare a loru este contra legii si trebuie se se fa pentru ori-ce casu la protocolu. Eu insistu si mai departe, ca articolulu incriminat vatama §§. 65, 300 et 302 din codicele penale. Proba ca acuz'a mea are locu, este si lungimea apararei. Dn. acusatulu si aparatoriulu seu sau incercatu se influentiedie si asup'a animei juratiloru. (?) Preste această dn. defensoru au abusat de dreptulu apararei (?), de aceea rogu pe in. tribunalulu ca se lu pedepsésca. De alta parte nici d. acusatulu, nici d. aparatoriulu nu au vorbitu la cestiune; din contra, amendou au vorbitu despre lucruri, la care eu nu pociu reflectă de locu. Defensorulu a mai disu, ca eu asiu inculpă pe acusatulu, ca si cum ar fi agitatu contra regelui. Acesta eu nu o amu facutu nicairi. Din contra, eu am disu curatu, ca ataculu seu a fostu indreptatu contra unitatii statului. Si nici aceea nu stă, ca articolulu ar fi polemizatu numai cu alte diare. Eu remanu pe langa ce am disu, ca in casu ca acesta ar trebui se recurgemu la ajutoriu judecatorescu.

Dn. acusatulu a vorbitu si despre denuntiatii, fara a produce probe. *) Mai departe, a reflectatu la diversitatea legiloru din Ungari'a si Transilvani'a. Aci eu ilu manu la codicele penale nou, adoptatu prin diéta, care este pe cale de a se introduce, era până atunci remanu legile de mai înainte in putere.

Nici nu este adevveratu, ca articolulu apară numai humanitatea; pentru-ca humanitatea nu cere agitatie contra statului. Asia eu negu, ca acelu articulu numai cătu ar polemizatu contra altoru foi periodice, ca-ci elu urmaresce cu totul alte scopuri.

Mai departe dn. defensoru a vorbitu despre casarea procesului intentatu contra lui Muresianu. Eu nu am vorbitu niciodata cu Muresianu, nici ca-lu cunoscu, nici l'am vediatu vreodata. Dn. aparatoriulu dice, ca eu numai silitu asiu sustinea acuz'a contra lui Baritiu. Respingu aceste insinuatiuni ale dlui aparatoriu, si me rogu ca se fia pedepsitu pentru acestu abusu cu dreptulu de aparare.

De si dnii jurati au pronuntiatu déjà unu Nu; de si eu cu tôte acestea imi repetu propunerea ca acusatulu G. Baritiu se fia condamnatu, o facu această in sperantia, ca dóra dd. jurati si-au trasu mai bine sam'a si voru pronuntia unu verdictu mai justu, ca-ci cuvinesse intieptulu se 'si schimbe judecat'a rea in alt'a mai buna.

Pentru ori-ce casu, eu rogu pe in. tribunalulu, ca propunerea mea compusa aci in scrisu, in sensulu ca articolulu incriminat coprinde faptele prevediute in §§-ii 65, 300 et 302 si ca G. Baritiu trebuie se fia condamnatu, se mi se ia din cuventu in cuventu la protocolu.

Presiedintele (câtra procuroru): Vrei se'ti repeti acuzese domniei tale si in limb'a germana?

Procurorulu: Nu vréu!

Advocatulu defensoru Albertu Arz de Straussenburg: Dn. procuroru de statu m'a inculpatu pe mine si pe acusatulu, ca noi amu fi abusat de dreptulu apararei. In cătu pentru acusatulu, este sciutu in tóta lumea, ca in processulu intentatu contra lui la orice tribunalulu, elu este subiectulu principale alu actiunii judecatoresci. Acusatulu are si trebuie se i se recunósca dreptulu de aparare in aceeași mesura si

proportiune, in care se dá procurorulu de statu ca acusatulu. Se pare insa, ca d. procuroru este vrasmasu alu acestei dreptati. Totu d. procuroru a tinutu pe acusatulu cătu s'a potutu mai multu in nescintia totale despre natur'a acuzatiunii sale. Asia dara, nu acusatulu si nici aparatoriulu sunt aceia cari au comis abusu de dreptulu loru.

Se pare ca d. procuroru pune mare temeiu pe inpregiurarea, ca in decursulu pledoariei unii dintre jurati inpinsi de convictiunea loru spontana, au strigatu unu Nu inainte de inchaierea actelor. Cu ce dreptu pune d. procuroru temeiu pe această inpregiurare? Aiba dsa ori-si ce scopu cu această procedura, una insa pôte se o scia, ca noi nu ducemu nici o frica. Juratii au dreptulu lor mai pre susu de orice indoiéla, de a pune chiaru si diverse întrebări in decursulu ori-carui procesu ce vine la curtea juratiloru. Dara juratii sunt si obligati de consciint'a loru si prin juramentulu depusu in faci'a cerului, ca se si castige si formedie fiacare convictiune propria. In casulu de facia insa, unii jurati nu facura mai multu, decatu respunsera la o întrebare pusa de mine ca aparatoriulu, si nicidecum pusa de cătra in. tribunalulu, ca se se póta dice cumva, ca s'a prevenitu verdictulu, carele trebuie se lu formuladie ei între ei, in secretu.

Dn. procuroru a mai disu, ca elu nu scie cum me incercu eu se vediu in anim'a lui si se vorbescu de sila, la care ar fi elu supusu. Eu sciu atata, ca d. procuroru nu este judecatoriu, ci este organulu ministrului justitiei si ca este datoriu se asculte si se indeplinésca ordinile mai inalte care'i vinu.

Presiedintele (câtra aparatoriulu): Te rogu ca se te resumi pe scurtu si se ramai in cestiune.

Procurorulu: Eu rogu pe in. tribunalulu, ca aceea cuvente dise de aparatoriulu, ca procurorulu ar fi unu organu alu ministrului justitiei, se se tréca in processulu verbalu.

Aparatoriulu: Pentru numele lui D-dieu, apoi ca dóra ne va fi permis acf se numimu celu pucinu pe ministrulu justitiei.

Dn. procuroru a disu, ca noi amu fi datoriu se aducemu probe de neculpabilitatea acusatului. La această respundiu eu, ca tocma din contra, este dator' aparatorulu de statu se aduca, daca le are, probe de culpabilitate in contra unii omu, care nu a fostu acusatulu nici odata de vreo fapta rea. Acusatulu au avutu dreptu se indemne pe femeile romane, ca se continue cu colectele loru, si elu nu a facutu mai multu, decatu au aparatu acelu dreptu contra celoru care lu negă.

Procurorulu (taia cuventulu): Fiindu-ca dn. aparatoriulu vorbesce in tonu irritatu, rogu pe in. tribunalulu ca se lu pedepsésca.

Aparatoriulu: Eu voiu continuă si voiu adaoge, ca articolulu avuse de scopu se confirme pe femeile romane in faptele charitatiei (dragostei crestinesci). Daca dn. procuroru acuzata pe Baritiu pentru fapta această, atunci elu isi pôte intinde acuz'a sa de aici până la Pest'a, ba si mai departe, până la Bodenbach (fruntaria austro-saxóna), din cauza ca noi toti amu participatu la faptele de charitate: pentru ranitii nostrii din Bosni'a.

Presiedintele (câtra acusatulu): Dta ai mai avea de observatu ceva?

Acusatulu George Baritiu: Mai am d-le presiedinte, între altele ca . . . .

Procurorulu: Eu protestediu. Acusatului nu i se mai pôte dá cuventulu.

(Acusatulu asteptandu se védia ce se va alege din acestu contactu nou dintre procuroru si presiedinte, stă cătu-va tempu in pecióre preparatu de a si face duplic'a la noiele incriminari ale procurorului, pre candu:

Presiedintele: (curmandu ori-ce discussiune ulterioara) resuma mai antaiu unguresce, după aceea nemtiesce argumentele aduse pro si contra. După acestea dá lectura la trei puncte de întrebare formulate de tribunalulu spre a se comunică curtiei juratiloru, ca se si dea verdictulu asupra loru.

Procurorulu de statu pretinde a se formulă întrebările cu totul altmintrelea si propune pe cele formulate de d-sa.

Aparatoriulu intrebatu, declara ca nu are nimicu in contra formularei si acusatului inca nu i pasa.

In urm'a acestora ddni membrii ai tribunalului se retrasera in camera de consultare spre a se uni asupra punctelor de întrebare si a le formulă cu luarea in consideratiune a propuneriloru facute din partea procurorului. După consultare mai indelungata in fine pe la 12 1/2 ore membrii tribunalului reintra in sala.

Presiedintele dá lectura la 5 puncte de întrebare. Intrebarea prima: Este G. Baritiu auctorulu articolului incriminat?

Intrebarea a dou'a: Agitédia acelu articulu in contra unitatii si a constitutiunii statului? (§. 65 cod. pen.)

Intrebarea a trei'a: Deca acelu articulu dejosese dispositiuni de ale guvernului etc? (§. 300 cod. pen.)

Intrebarea a patr'a: Deca acelu articulu provoca la hostilitati in contra natiunii magiare?

Intrebarea a cincea: Deca tinu juratii pe acusatulu de vinovatu?

Dupa această presiedintele dá actele respective juratiloru, cari se retragu indata in alta camera spre a deliberă in secretu. După o pauza de o 1/2 ora colegiulu juratiloru se reintorce in sala si primariulu alesu de ei insii depune pe més'a presidiului actele si verdictulu in scrisu la fiacare întrebare.

Intrebarea prima fu respunsa in unanimitate cu Dá, ca adeca acelu articulu a fostu scrisu de G. Baritiu. Celelalte 3 întrebări au fostu respunse érași in unanimitate cu Nu, era ultim'a si a cincea întrebare a fostu respunsa totu in unanimitate cu Nu si cu: Este nevinovatu.

In urm'a acestui verdictu presiedintele tribunalului

*) Nu l'au lasatu se produca.

declara ca acusatul G. Baritiu a fost achitat de catra juriu cu unanimitate.

Asia se termină acesta pertractare finala, in decursulu careia procurorul află cu cale a cere de repetiteori pedepsirea disciplinara a aparatoriului, la care cerere inse d. presedinte indata dupa enuntierea verdictului declara ca: curtea a respinsu cererea procurorului de a pedepsi pe aparatoru, pentru ca de si acesta a comis o mica neregularitate, dara chematu fiindu la ordine de catra presedintele, n'au insistatu a continua.

Dupa publicarea verdictului, acusatul achitat d. G. Baritiu a fost salutat din partea publicului ce eră de fatia cu repetite salve de „Se traiésca” si cu calduröse stringeri de mana si felicitari, atatu din partea romanilor, catu si a neromanilor.

Fiindu noi partea interesata in procesulu descriu, nici n'amu potutu si nici nu eramu dispusi a urmá cu creionulu cursulu acelei pertractari, cu atatu mai pucinu nu, ca ne lipsia unu stenografu romanu. Darea de séma de mai susu avemu a o multiami in parte mare notitieloru stenografice, pe care si le a facutu in totu decursulu siedintiei prea stimatulu nostru colegu d. Dr. Carl Wolff, redactorulu diariului germanu din Sibiu „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt”, caruia ne simtimu deobligati a'i esprimá profund'a nóstra recunoscintia pentru zelulu, promptitudinea si imparțialitatea cu care a sciutu se'si facea instructiv'a sa dare de séma, pe care o publicá in Nr. 1629 alu diariului ce'lu redactédia.

Nu mai pucinu datoriu se simte acusatulu a isi exprime si la locul acesta, adencu simtit'a sa multiamita, d-lui adv. A. Arz de Straussenburg, pentru elo-cent'a, spirituala si convingetóre sa pleoaria, cu care a sciutu se apere caus'a clientulu seu.

O scrisóre autografa a Maiestatii Sale Imperatului.

Din incidentulu serbarii iubilara a casatoriei Sale de argintu, Maiestatea Sa imperatulu a bine-voitu a adresá catra ministrulu de interne austriacu comitele Taaffe si catra ministrulu-presedinte alu Ungariei Tisza, o identica scrisóre autografa de coprinsulu urmatoriu:

„In decursulu gubernarei Mele de mai bine de treidieci de ani amu inpartasitu cu popórale Mele, pre langa unele óre de intristare si multe bucurii, dar' o bucuria mai curata, mai intima nu mi s'ar fi potutu oferi, decatu cum a fostu aceea pe care o am gustatu in dilele din urma.”

„Acésta bucuria amu de a o multiumi iubirei popóraloru mele.”

„Noi, Eu si Regin'a ne simtimu adencu miscati prin aceste manifestatiuni spontane ale unui amoru sinceru si ale devotamentulu fidelu, ce se facura din partea singuraticiloru si a reunitiloru, a corporatiuniloru, comuneloru si auctoritatiloru si a reprezentantiloru din tóte tierile. Din partea tuturor claseloru si straturiloru poporatiunei Ni s'au oferitu probele cele mai emotionatóre ale unei bucurii sincere si felicitarele cele mai cordiale.”

„Sunt mandru si fericitu totuodata de a potea considerá pe popórale acestei monarchii cá si pe propria Mea mare familie, in acaroru iubire ce Ne incongiura, vedemu si unu efectu alu acelei binecuentari ceresci, pe care Noi o amu inploratu inainte de acésta cu douedieci si cincii de ani la altariulu comuniei pentru alian-ti'a Nóstra si la care speramu si de aci nainte prin grati'a lui Dumnedieu, pentru fericirea Nóstra familiara de pana acuma si pentru aceea a iubitiloru nostri copii, precum si pentru fericirea patriei.”

„Serbatorile sgomotöse au trecut, dar' recunoscetóre suvenire a acelu dile nu va disporea niciodata din anim'a Nóstra. In persóna si verbalu amu potutu multiumi numai la pucini din atatea milione, comunica deci d-ta in totu loculu si fiacaruia in parte multiumit'a nóstra intima si cordiala.”

Vien'a, 27 Aprilie, 1879.

Franciscu Josifu m. p.

Acésta scrisóre autografa a Imperatului, despre care se dice cá a fostu stilisata si scrisa de insusi Maiestatea Sa, fara interventiuinea unei altei persóne straine, a produsu si va produce fara indoiala cea mai profunda si inveselitóre impressiune, asupra tuturoru popóraloru din monarchia fara esceptiune. Catu sunt de dulci si conciliante acele accentu de recunoscintia parintésca ale animei Maiestatii Sale, adresate catra popórele sale fidele si leale. Amorul reciproc intre popóra si domnitóri este fundamentulu celu mai solidu si mai durabilu pe care se basédia esistenti'a unui statu. Cu atatu mai durerosu in sa este, candu vedemu cá mai exista inca domnitóri si guberne, care nu cauta se fia iubite de popórale loru, ci temute si tamaiate cá si nisce idoli. Acele guberne uita in sa, cá cineva póte se se inchine si se se prostérna in pulbere inaintea unui idolu, in sa nu'lu va potea iubi niciodata, ci elu i va refusá chiaru si respectulu conventionalu, din momontulu candu au incetat de a se mai teme de elu. Asia o facu indianii cu idoli loru, asia o facura tóte popórale, care au avutu nefericirea se fia gubernate de tirani si despoti si pe acésta cale au pornitu in timpulu mai nou si poporulu rusescu, alu carui suveranu ar potea se'si ea unu bunu esemplu de imitatu, dela Maiestatea Sa constitutionalulu monarchu alu Austriei.

Adres'a sinodului eparchialu aradanu trimisa Maiestatiloru la serbarea aniversariulu 25 alu nuntii.

Maiestate imperatésca si regésca apostolica!
multu gratiöse Dómne!

Clerulu si poporulu de biseric'a romana gr. ort., adunatu la Aradu in sinodulu acestei diecese,

prin reprezentantii sei vine inaintea Tronulu suveranu, cu cea mai omagiala supunere, se dea expresiune sentimenteloru de loialitate si de alpire, de amóre si de bucuria la ocaziunea aniversariulu alu 25 dela nunt'a Maiestatei Vóstre.

Din mosi si stramosi, candu prea inaliat'a casa domnitória serbá o di de bucuria, atunci aveamu si noi o bucuria cá si crestini si cá si romani, pentru cá acea credintia, ce ne-a nutritu si ne nutresce, ne-a spusu tare, cá sórtea biserice si a natiunei nóstre s'a legatu de sórtea si de grati'a augustiloru absburgo-loreni.

Esti Maiestatea Ta, multu gratiöse Dómne! carele ai legitimatu acésta credintia traditionala, ce ne-au transmis'o parintii. Cá sub intielépt'a si bland'a domnia a Maiestatei Tale, astadi avemu si noi o bisericu nationala si autonoma, de mangaiare crestina — si spre cultivarea nóstra.

La diumetate de miie de altarie divine sunt in acésta diecesa, dela cari voru plecá in un'a si aceea si di, in 12/24 Aprile a. c. in acelasu timpu canonicu, totu atâtea sante liturgii in limb'a nationalitátei nóstre cátra bunulu D-dieu pentru fericea durata a nuntii imperatesci.

Si candu dieces'a intréga serbédia cu sante rugatiuni acestu aniversariu, noi, reprezentantii ei, dreptu fidelitate si recunoscintia, aducemu Maiestatei Vóstre orarile nóstre pentru indelungat'a viétia familiara in fericeu neturburatu si orári pentru august'a Imperatésca si Regina, decórea Tronulu, consórtea suveranulu, cáru'i'a i-a datu bucuri'a de tata, prea innaltei familii imperatesci bucuri'a de mama, éra noue credintiosiloru supusi si fiiloru nostri ne-au datu, prin clironomulu de tron, o garantia buna despre viitorulu nostru.

In acelu viitoriu privimu acum cu securitate; cá in biseric'a nóstra nationala vomu aduná virtuti morali si religiöse, vomu aduná cunoscintie si invetiaturi. Virtutile si invetiaturile sunt capitalulu ce romanulu ilu elóca in viitorulu seu, convinsu cá va fructificá Tronulu gloria si patriei prosperitate, sub domni'a intielépta a preainaltei case domnitóre, domnia ce se duredie in perpetuu!

D-dieu se Te traiésca pre Maiestatea Ta!

D-dieu se traiésca pe Maiestatea Sa Imperatés'a si Regin'a!

Traiésca August'a Casa domnitória!

Datu din sinodulu diecesanu rom. gr. or. alu Aradului.

Aradu 9/21 Aprile 1879.

Ai Maiestatei Vóstre imperatesci si regesci apostolice, cei mai fideli supusi:

Sinodulu diecesei romane gr.-or. alu Aradului.

Ioanu Metianu m. p.,
episcopu presedinte.

Dr. Giorgiu Popa m. p.,
(„Biseric'a si Scol'a”) protonotariu.

Sciri diverse.

(Darea de séma) a procesulu politicu de presa intentatu asupra d. G. Baritiu a facutu o sensatiune asia de mare asupra publiculu germanu, in catu precum aflamu, editur'a diariului germanu de aici „Siebenb. Deut. Tageblatt” s'a veditu indemnata a tipari din Nr. 1629 alu acelu diariu cu 500 de exemplare preste editiunea sa normala.

Credindu cá si publiculu romanescu se va interesá pentru decurgerea acelu procesu, editur'a „Observatoriulu” inca s'au decisu a retipari in brosiura separata aceea dare de séma a pertractarii finale, pe care o publicamu in Nr-lu de astadi alu diariulu nostru. Ea se aflá de vendiare in Sibiu la tipografi'a lui W. Krafft cu pretiulu de 25 cr. v. a. inclusive tramiterea francata. In Bucuresci la libraria lui Szölsöy, cu pretiulu de 50 bani, precum si la alte librarii din tíera.

— (Avansamentulu de primavéra in armat'a imperiala.) Coincidendu acestu avansamentu cu serbarea iubilara a Maiestatiloru Loru, in cercurile militare se asteptau la avansari fórtu numeröse. In realitate inse ea a remasu fórtu tare inapoia asteptariloru avute. Ori catu de nesuficientu si nemultumitoru ar fi avansamentulu din Maiu a. c., totusi noi salutamu si felicitamu pe urmatori d. d. oficiari romani din armat'a de linia austriaca, pentru inaintarea loru si adeca au fostu inaintati la rangulu de capitanu class'a I. d. capitanu Ioanu Pettescu dela regim. de infanterie Nr. 31; la rangulu de capitanu class'a I. d. capitanu Ernestu Marginénu dela regim. de infant. Nr. 50; la rangulu de capitanu de class'a II. d. locotenentu Timoteu Achimescu dela regim. de infant. Nr. 50; la rangulu de locotenentu au fostu inaintatu d. sublocotenentu George Boldea dela regim. de infant. Nr. 64; la rangulu de sublocotenenti au fostu inaintati cadetii:

Mateiu Muresianu dela regim. de infant. Nr. 51
Alecsandru Bobu-Hangea dela regim. de infant. Nr. 63; Mihailu Muerila dela regim. de infant. Nr. 19 transferatu la regim. de infant. Nr. 50 si Dimitrie Salaceanu dela regim. de infant. Nr. 43 transferatu la regim. de infant. Nr. 50.

In trup'a venatoriloru s'au inaintatu la rangulu de locotenente d. sublocotenente Ioanu Poplaceanu dela batalionulu de venatori Nr. 28. S'au mai inaintatu la rangulu de locotenentu auditoru d. practicantulu de auditoru Ioanu Mihaltieanu atasiatu pre langa tribunallulu de brigada Nr. 39 din Dobritinu.

— (Oferte in favóre a celoru nenorociti prin focu) din Comun'a Betlénu: dela Eselentia sa Mitropolitulu Mironu Romanulu 60 fl., dela Comun'a Fagarasiu 149 fl. 45 cr., dela Advocatulu Ioan Romanu 23 fl., dela Comun'a Voila 20 fl., dela Comun'a Galati 4 fl. 22 cr., dela Hermann Krauss 2 fl., dela Moritz Neumann 2 fl., dela Lipman Hirsman 1 fl., dela Danila Pandrea 1 fl. Acestea sume s'au inpartitu cu intervenirea oficiulu politicu intre nenorociti, pre cum si insemnate oferte in naturale de la diferiti particulari si Comune din Comitatu pentru care se aduce in numele loru multiumita publica.

Nicolae Barsanu, primariu comunalu.

— (Desfiintiarea unei academii de dreptu.) Conventulu comunei de confessiune helvetica din Kecskemet in Ungari'a, a decisu in adunarea sa superintendentiala, cá se faca propunerea pentru desfiintiarea academii de dreptu de acolo, din cauza ca spele se afla intr'o mare disproporțiune, atatu cu venitulu catu si cu frecventi'a acelu institutu.

— (In cestiunea infrumsetiarei cetatii Sibiiului.) Fatia cu intrebarile din mai multe parti, déca tacs'a de membru fundatoru in sum'a de 50 fl. este a se solvi dintr'o data, sau se póte'plati si in rate, subscrisulu comitetu isi ia voia a inpartasi, cá tacs'a amintita se póte solvi si in rate de cincii sau diece luni. Inscrierile de membrii la reuniunea pentru infrumsetiarea cetatii cu tacs'a anualu de celu pucinu doi fl. v. a. se potu face la casariulu reuniunei d-lu majoru Herzberg in edificiu magistratulu, la d-nu negutiatoriu Nuridsán, si la d-nu farmacistu Müller in piati'a mare, la d-lu Mihaelis, librariu in piati'a mica si la d-nu negutiatoriu Winkler in strad'a Ocnei.

Sibiu, 30 Aprilie 1879.

Comitetulu reuniunei pentru infrumsetiarea cetatiei.

— (Unu accidentu.) — Unu infortoriu accidentu s'a intemplatu pe calea ferata, dice „Democratulu” din Ploesci. Costache Dimitrescu, nascutu in Campulu-Lungu, de 21 ani, june, caporalu in reg. I de infanterie comp. 8, si atasiatu la comp. sanitara, voidu a plecá din Ploesci la Mizilu, Dumineca in 1 Aprilie, cu trenulu dela 11 óre sér'a si neavendu bani in destulu pentru a luá clas'a II, in lipsa de clasa III, fiindu-ca erá trenulu acceleratu, s'a ascunsu pe peronulu unui vagonu, la plecarea trenulu, si ast-felu ajungédu, pana aprópe de podulu Teléjenulu, nu se scia prin ce accidentu a caditu dupa peronu si trenulu i-a sdrobitu ambele pecióre cá la 25 centimetri din josulu ghenunchiloru. In caderea sa a avutu si dóue lovituri la capu. Amputatiunea ambeloru pecióre erá inevitabile. — Acestu nenorocitu, silitu se síeda in campu pana a dóu'a di, candu au fostu aflatu de trecétori, cu tóta perderea sa de sange si fara nici unu ajutoru, dupa 15 óre, candu fu transportatu la spitalu, unde noi insine l'amu visitatu, totu isi avé deplina sa cunoscintia si nu se vaetá decatu de frigu. Dóue óre dupa amputatiune, nenorocitul si-a datu sfersitulu.

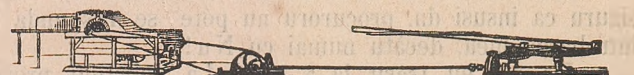
— (Statu'a lui Eliade-Rádulescu) lucrata cu multa arta in marmora de catra sculptorulu Ferrari din Rom'a e dejá gata. Pentru transportarea statuei la Bucuresci mai este inca de lipsa se se faca o colecta de celu pucinu 6000 lei.

Cancelari'a ^{(71) 1-2}

Advocatulu Dr. M. Olariu se afla din 1 Maiu in piati'a mare (grosser Ring) Nr. 16, etagiulu primu.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de maschine agricole (69) 2-20
se recomanda prin specialitatile loru, renumite prin esecutarea loru fórtu solida, ambletu usoru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschineloru loru de treieratu de mana si cu verteju dela 1 pana la 8 poteri de cai séu hoi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Ciururi pentru bucate, taiatóre de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.
Catalóge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.